

ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 351.851:352:37.01'013/014(477.42)

ЗВ'ЯЗОК МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНОЮ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ З МОДЕЛЯМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

О.В.Пастовенський

***Анотація.** У статті розглянуто моделі місцевого самоврядування – англосаксонську, континентальну, змішану та встановлено їх зв'язок з моделями управління загальною середньою освітою – державною, державно-громадською, громадсько-державною, громадською.*

***Ключові слова:** громадські чинники, діапазони впливу на систему управління освітою, модель управління загальною середньою освітою, модель місцевого самоврядування.*

***Аннотация.** В статье рассмотрены модели местного самоуправления – англосаксонская, континентальная и смешанная, установлена их связь с моделями управления общим средним образованием – государственной, государственно-общественной, общественно-государственной, общественной.*

***Ключевые слова:** общественные факторы, диапазоны влияния общественных факторов на систему управления образованием, модель управления общим средним образованием, модель местного самоуправления.*

***Summary.** The models of local self-government – anglosaxon, continental, compound have been considered in the article. Their connection with the models of secondary education management – state, state-public, public-state, public has been determined.*

***Keywords:** public factors, the diapasons of influence of public factors on the system of educational management, the model of secondary education management, the model of the local self-government.*

Постановка проблеми. Процеси демократизації суспільства спричиняють необхідність перебудови освітньої системи, пошук нових, відкритих і демократичних, моделей управління загальною середньою освітою, забезпечення органічного поєднання засобів державного впливу з громадським управлінням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання поєднання державних і громадських чинників в управлінні освітою досліджували В.Бочкарьов, А.Гошко, В.Грабовський, Г.Сльникова, О.Зайченко, Ю.Кавун, Л.Калініна, М.Комарницький, С.Королюк, Г.Костюк, В.Князев, Т.Лукіна, О.Марчак, Н.Софій, Т.Шамова та ін.

Зрозуміло, що рівень впливу громади на систему управління загальною середньою освітою значним чином залежить від розвитку місцевого самоврядування. Однак дотепер взаємозв'язок системи управління загальною середньою освітою з моделями місцевого самоврядування досліджувався недостатньо.

Мета даної статті – проаналізувати взаємозв'язок моделей управління загальною середньою освітою (державної, державно-громадської, громадсько-державної, громадської) з моделями місцевого самоврядування (англосаксонською, континентальною, змішаною).

Для цього спочатку визначимо діапазони впливу громадських чинників (у відсотках у порівнянні з державними) на систему управління загальною середньою освітою:

- діапазон **мінімального** впливу громадських чинників (позначимо *min*). У цьому діапазоні громадськість практично не впливає на навчально-виховний процес. Лише близько 5-10 % управлінських рішень приймається й реалізується з урахуванням думки громадськості;

- діапазон **міноритарного** впливу громадських чинників (позначимо *minr*). У даному діапазоні держава має переважаючий вплив на прийняття рішень. Разом з тим громадськість у межах, визначених державою, через конференції, ради школи, піклувальні ради, батьківські комітети, інші громадські організації впливає на прийняття від 5% до 45% рішень щодо напрямів розвитку освіти;

- діапазон *паритетного* впливу громадських чинників (позначимо *prt*). У цьому діапазоні держава і громадянськість виступають рівноправними партнерами. Близько половини (45 %-55 %) управлінських рішень приймається громадою. Цей етап є перехідним від державно-громадської до громадсько-державної моделі управління загальною середньою освітою;

- діапазон *домінантного* впливу громадських чинників (позначимо *dnn*). У даному діапазоні управління загальною середньою освітою все більше переходить до структур громадянського суспільства – добровільно утворених об'єднань, асоціацій, організацій громадян, які впроваджують освітню політику на основі демократичних процедур самоуправління і співуправління. Це забезпечує підвищення якості освітніх послуг, формування досвіду громадської діяльності підростаючого покоління, підвищення активності дорослого населення. На цьому етапі від 55 % до 95 % управлінських рішень приймається громадою;

- діапазон *максимального* впливу громадських чинників (позначимо *max*). Це – діапазон найвищого впливу громади на освітню політику. Безперечно, навіть в цьому випадку держава має певний вплив на управління загальною середньою освітою в регіонах, однак кількість управлінських рішень, що приймається громадянськістю, перевищує 90% (таблиця 1).

Зрозуміло, що показники, які розмежовують діапазони впливу громадських чинників, до певної міри є умовними, але такий підхід дозволяє краще аналізувати тенденції розвитку системи управління загальною середньою освітою.

Таблиця 1

Діапазони впливу громадських чинників на систему управління загальною середньою освітою

№	Діапазони впливу громадських чинників на систему управління загальною середньою освітою у порівнянні з державними	Умовні позначення діапазонів	Відсоток впливу громадських чинників на систему управління загальною середньою освітою у порівнянні з державними	Модель управління загальною середньою освітою	Умовні позначення моделей
1.	Діапазон <i>мінімального</i> впливу	<i>min</i>	0-5 %	Державна	Д
			5-10 %	Перехідна від державної до державно-громадської	П _д →д-г
2.	Діапазон <i>міноритарного</i> впливу	<i>mnr</i>	5-10 %	Державно-громадська	Д-Г
			10-45 %	Перехідна від державно-громадської до громадсько-державної	П _{д-г} →г-д
3.	Діапазон <i>паритетного</i> впливу	<i>prt</i>	45-55 %	Громадсько-державна	Г-Д
4.	Діапазон <i>домінантного</i> впливу	<i>dnn</i>	55-90 %	Перехідна від громадсько-державної до громадської	П _{г-д} →г
			90-95 %	Громадська	Г
5.	Діапазон <i>максимального</i> впливу	<i>max</i>	90-95 %		
			95-100 %		

Розглянемо моделі місцевого самоврядування та їх вплив на систему управління загальною середньою освітою.

Різні теоретичні підходи до місцевого самоврядування обумовили багатоваріантність його моделей. Серед основних більшість дослідників виділяють англосаксонську, континентальну та змішану моделі місцевого самоврядування [2].

Аналіз показує, що ці моделі істотно відрізняються одна від одної за принципами формування органів місцевого самоврядування, характером взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної влади, формами взаємодії представницьких і виконавчо-розпорядчих органів у системі місцевого самоврядування тощо.

Як відомо, в рамках англосаксонської моделі представницькі органи місцевого самоврядування формально виступають як автономні в межах наданих їм повноважень, і пряме підпорядкування

нижчих органів вищим відсутне. Крім того, для англосаксонської моделі характерна відсутність на місцях уповноважених центрального уряду, які б опікали представницькі органи, що обираються населенням. Контроль за діяльністю місцевих органів в англосаксонських країнах здійснюється головним чином опосередковано, через центральні органи, а також суд. Вплив місцевого самоврядування на управління загальною середньою освітою є переважаючим. У більшості випадків громада виступає замовником і споживачем освітніх послуг, відповідає за ресурсне й кадрове забезпечення навчальних закладів, надає спонсорську допомогу, визначає напрями діяльності школи, здійснює контроль за якістю навчально-виховного процесу, стимулює роботу освітян т. ін. Децентралізовані моделі управління загальною середньою освітою успішно реалізуються у Великобританії, країнах Скандинавії, Прибалтики тощо.

Континентальна (французька) модель місцевого самоврядування базується на поєднанні державного управління на місцях і місцевого самоуправління. Згідно з цією моделлю, місцеві органи влади підпорядковуються вищим державним органам, які здійснюють безпосередній контроль за їхньою діяльністю. Ця модель також характеризується певною підпорядкованістю нижчих ланок вищим. Вплив місцевого самоврядування на управління загальною середньою освітою незначний, оскільки управлінські функції в освіті здійснюються в основному державними органами.

Змішана модель територіальної організації влади має подібність і з англосаксонською, і з континентальною. У більшості країн з такою моделлю місцевого самоврядування відбувається часткова передача функцій управління загальною середньою освітою органам місцевого самоврядування. Сучасні моделі управління загальною середньою освітою у Франції, Австрії, Польщі, Чехії та інших країнах розвиваються як державно-громадські, у них наростають тенденції до врахування регіональних особливостей, збільшення автономії навчальних закладів тощо. Нові моделі управління сферою освіти стають відкритими й демократичними.

Зважаючи на викладене вище, зв'язок моделей місцевого самоврядування з моделями управління загальною середньою освітою можна проілюструвати так (таблиця 2.)

Таблиця 2

Зв'язок моделей місцевого самоврядування з моделями управління загальною середньою освітою

Модель місцевого самоврядування	Теорія місцевого самоврядування	Вплив місцевого самоврядування на управління загальною середньою освітою	Модель управління загальною середньою освітою
Континентальна (Французька)	Державницька	Вплив місцевого самоврядування на управління загальною середньою освітою незначний	Державна
			Перехідна від державної до державно-громадської
			Державно-громадська
Змішана	Громадівсько-державницька	Функції управління загальною середньою освітою частково передаються органам місцевого самоврядування	Державно-громадська
			Перехідна від державно-громадської до громадсько-державної
			Громадсько-державна
Англосаксонська (Англійська)	Громадівська	Вплив місцевого самоврядування на управління загальною середньою освітою переважаючий	Громадсько-державна
			Перехідна від громадсько-державної до громадської
			Громадська

Для наочного представлення зв'язку моделей місцевого самоврядування з моделями управління загальною середньою освітою розглянемо схему на рис. 1. Залежність між згаданими моделями відображає функція F_1 , однак у ряді країн, як показує досвід, ця залежність може бути дещо іншою (функція F_2). Тобто, в значній частині випадків існує певне відставання (зсув за фазами) розвитку моделей управління загальною середньою освітою від розвитку моделей місцевого самоврядування.

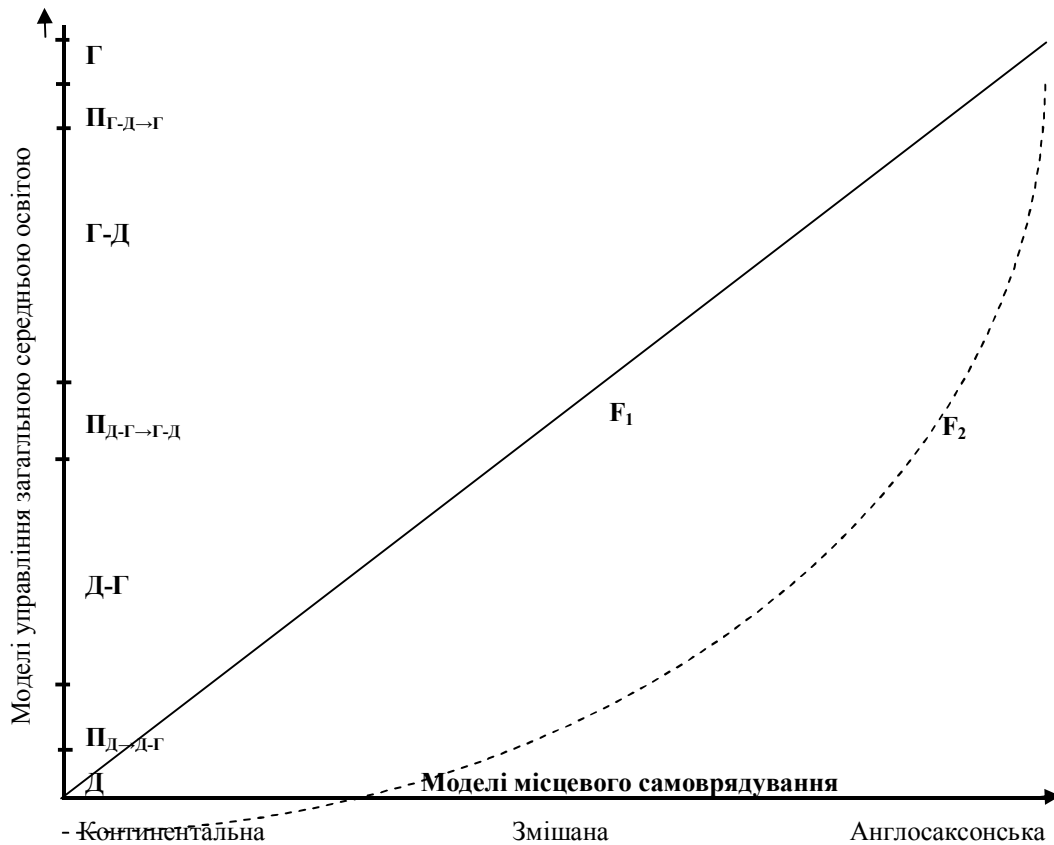

Рис. 1. Схема зв'язку моделей місцевого самоврядування з моделями управління загальною середньою освітою

Висновок. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що розвиток моделей управління загальною середньою освітою – від державної до державно-громадської, громадсько-державної, громадської може відбуватися лише у взаємозв'язку з розвитком моделей місцевого самоврядування – англосаксонської, континентальної та змішаної і, не зважаючи на певне відставання (зсув за фазами), тенденції їх розвитку при цьому є подібними.

Література

1. Державно-громадське управління школою / [упоряд. М. К. Голубенко]. – К. : Шк. світ, 2010. – 128с.
2. Михайловська К. В. Місцеве самоврядування як форма народовладдя: особливості інституційної моделі в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / К. В. Михайловська. – Одеса, 2010. – 20 с.

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

"Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти"

УДК 37. 321:[39 + 316.36.]

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

А.Р.Аблітарова

Анотація. В даній статті автор розглядає актуальні проблеми засвоєння соціальних ролей у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Ключові слова: виховання, соціальна роль, дитина.

Аннотация. В данной статье автор рассматривает и раскрывает актуальные проблемы усвоения социальных ролей у детей дошкольного и младшего школьного возраста.

Ключевые слова: воспитание, социальная роль, ребенок.

Summary. In this article an author examines and exposes the issues of the day of mastering of social roles in preschool childhood.

Keywords: education, social role, child.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку української держави, демократичні перетворення, глобалізація процесу соціалізації підростаючого покоління, загальноєвропейські тенденції щодо зближення освітніх орієнтирів з одночасним врахуванням їх особливостей об'єктивували необхідність перегляду методологічного підґрунтя педагогічної науки, на якому базуються уявлення про такий багатоаспектний феномен, як соціалізація дітей різних етнічних груп. Зміна соціально-економічних умов, втрата звичних ціннісних орієнтирів, суперечливий вплив різноманітних соціальних чинників негативно позначається на характері родинного та суспільного виховання представників різних культур. Нині в цих інституціях переважають прагматичні орієнтації, ділове спілкування домінує над особистісним, різнобічний розвиток підміняється інтенсивною інтелектуалізацією. Внаслідок цього знижено увагу до морально-духовного розвитку дитини дошкільного та молодшого шкільного віку як основного вектора її особистісного становлення.

Кожен із соціальних інститутів (сім'я, група однолітків у дошкільному закладі чи однокласників) виявляється альтернативними референтним джерелом, завдяки якому здійснюється вибір моделей соціальної поведінки. Агентами соціалізації виступають: сім'я (батьки, рідні – сестри, брати, бабуся, дідусь), дитячий колектив (однолітки, дитячі угруповання), дитячий навчальний заклад (вихователі, педагоги, дорослі). Процес соціалізації – це взаємодія типу «Я – Я», «Я – Ми», «Ми – Ми», яку дитина обирає та розвиває в особистісному зростанні.

Для дитини дошкільного та молодшого шкільного віку сім'я була, є і завжди залишатиметься першим соціальним середовищем, яке визначає її особистісний стрижень, ціннісні орієнтації, уподобання, культуру. У перші роки життя вплив на дитину батьків, як найавторитетніших людей, є визначальним, безперечним, домінуючим. Те, що дитина в дитячі роки набуває у сім'ї, вона зберігає протягом усього подальшого життя. Важливість сім'ї як інституту виховання обумовлена тим, що в ній дитина знаходиться протягом значної частини свого життя, і за тривалістю впливу на особистість жоден із інститутів виховання не може порівнятися з сім'єю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У нашому дослідженні ми базувалися на теоретичному підґрунті таких відомих фахівців проблеми статевої соціалізації, як В.Кравець, Д.Ісаєв, В.Каган, І.Кон, Т.Репіна, М.Юркевич та ін. Аналіз досліджень психологів, педагогів та соціологів дозволив з'ясувати, що предметом уваги науковців були різні аспекти означеної проблеми, зокрема – врахування у вихованні та формуванні особистості соціальної ситуації розвитку (Т.Алексєнко, В.Зеньковський, Л.Виготський, І.Зверєва, Г.Лактіонова, С.Литвиненко, І.Рогальська, Н.Сайко).